

ЖОО МАҚСАТЫ – БОЛАШАҚ МАМАН ТҰЛҒАСЫН ТӘРБИЕЛЕУ

*Абдимоминова Д.К., Шагиахметова Л.М.,
Қостанай мемлекеттік педагогикалық институты, Қостанай қ.*

Президент Жолдауларына орай жоғары мектептің білім жүйесін модернизациялауға байланысты елеулі өзгерістер жүріп жатыр. Қазақстан Республикасының Үкіметі мен Қазақстан Республикасының Білім және ғылым министрлігі барлық деңгейдегі білім мекемелерінде тәрбие жұмыстарын нығайту қажеттігін баса назарға алған маңызды құжаттар мен бағдарламалар қабылдады. Бүгінгі студенттерді институт қабырғасында халық, қоғам және мемлекеттің рухани-адамгершілік үрдістерімен қаруланған, жоғары мәдени өркениет кеңістігін жасауға дайын маман, кәсіп иесі ретінде қоғамға еруге баулу. Институтымызда студенттерді тәрбиелеу тұжырымдамасы тәрбие қызметтерінің әдіснамалық, мазмұндық ауқымды мәселелерін қамтыды әрі өткен уақытта олардың бірқаншасы орындалды да. Оқу ордасында тәрбиелік жұмыстар бірқалыпты жүйеге түсіп, қалыптасуда, олардың нәтижелілігі бақылауға (мониторинг) алынуда, институттың көп салалы тұрмыс-тіршілігінде тәрбиелік қызметтің маңыздылығына, оның жалпы білім және оқу-үйретім үдерісінде басымдау келуіне деген түсінік біртіндеп қажетті деңгейге көтерілуде.

Бүгінгі таңдағы адам тәрбиесіне қатысты міндет мәні – өздерінше үздіксіз жетіліп баруға қабілетті, жоғары мәдениет деңгейіне қол жеткізген, тән-дене, ақыл-ес және адамгершілік-имандылық мүмкіндіктерін паш етуге дайын, ұлттық және әлемдік мәдениет шеңберінде жалпыға бірдей белсенді қызмет етуге ықыласты тұлғаның дамуына көмектесу.

ҚР «Білім туралы» Заңына сәйкес тәрбие:

1) тәлім жүйесінде іске асырылатын, қоғамдық және отандық құндылықтар жасау шарттарын түзуге орайластырылып, шәкірттердің рухани дамуына мақсатты бағытталған іс-әрекет;

2) шәкірттерге тұрмыс-тіршілікте танылып, ізгілік-азаматтық және кәсіби кемелденуіне көмек қызмет;

3) тұлғаның өз табиғи мүмкіндіктерінің ашылуына және олардың іске асуына жәрдем ретінде қарастырылады.

Осыған байланысты алғы шепке өз қызметінің басты міндеті шәкірт бірегейлігін, оның өзіндік құндылығын, оқу-үйретім мен тәрбие үдерісінің субъективтілігін таныған болашақ маманды тәрбиелеу көзделеді.

Студенттік шақ – бұл елеулі кемелге жеткен тұлғалық жас, бұл шақтағы студент өз болашағы мен өзінің тұрмыс-тіршілік мән-мағынасын таныған, адам өмірінің жедел ауысымды жаңа формаларын қабылдауға дайын тұлға ретінде көзге түседі. Солай да болса, шексіз еркіндікке кенелген жас адам оны жауапкершілікпен пайдалана білмейді. Осы орайда топта жүргізілетін куратор сағаттарының алатын орны ерекше. Сол сағаттар арқылы студенттер бағыт-бағдар алып отырады. Бұл өз ретінде жүйелілікті талап етеді.

Институттың жүйелілік тұрғысынан қалыптасушы мәдени-білімдік кеңістігі әрбір студенттің өзін-өзі біртұтас әрі жасампаз тұлға, болашақ педагог-тәрбиеші ретінде тану және өз құнын пайымдау аймағына айналды. Осы өзіндік таным мен өз құндылығын сезіну студентке өзіндік реттеуге, айқындау мен қоғамдағы беделін орнықтыруға қажет ерік-күштің асып-тасуына ынталандырады.

Болашақ мамандардың жалпылай мәдениеті олардың тарапынан игерілуі тиіс ауқымды білімдер қорынан, сол білімдерді тұрмыс-тіршілікте қолданып, пайдалану үшін қажетті ептіліктер мен дағдылардан көрінеді. XXI ғасыр маманы – бұл эрудит, рухани дүниесі мен ақыл-өрісі кең әрі тереңдей дамыған, көп тарапты әлеуметтік, тарихи білімдермен сусындаған, эстетикалық талғамы мен жоғары деңгейлі моральдық сапаларды бойына сіңірген зиялы қауым өкілі.

Болашақ мамандардың кәсіби біліктілігі мен мәдениеті олардың бойында келесідей адами сапалардың орнығуына тәуелді:

- 1) интенционалдық – адамның өзіндік дамуына бағыттылығы;
- 2) креативтік–тұлғаның өзіндік шығармашылыққа қабілеті мен өзгелердің де шығармашыл дамуына жағдайлар жасауға ынталы болуы;
- 3) жариялылық – білім әрекеттестігіне қатысушы барша субъектілермен тең құқықты, көңіл шуағын бірдей бөліскен қарым-қатынас түзе білу ептілігі және т.б.

Институтта білім игеріп жатқан көп ұлттан құралған студенттер мен оқытушылар қауымының алдында тұрған мәртебелі міндет әрбір шәкірттің Қазақстан Республикасының азаматтығына, ұлтжандылығына қол жеткізу әрі өзге ұлт, мемлекет өкілдерінің Қазақстан Республикасы шарттарын ардақтай білуі, мемлекеттік тіл – қазақ тілінің өрісінің кеңеюіне белсене атсалысу сезімін баянды ету.

Тәрбиелік үдеріс мазмұны біртұтастықта болуы керек. Тәрбиелік үдеріс мазмұнының біртұтастығы – бұл мәдениет адамының сол үдерісте өздігінен бой тіктеуіне қажетті шарттардың өрнек табуы, оның әрбір бөлігінің болашақ маманның кемелденуіндегі әрекеттерінің өз бетінше реттелуіне қажет бірігімді механизмі есептелетін «Мен» - тұжырымының орнығуына орайлас келуі. «Мен» – тұжырымының кемелденіп, тұрақтануы көпсубъектілі (диалогтық) қатынастарға, барша іс-әрекет, қызмет түрлеріне болған даралықты-шығармашылық бағыттылыққа, аталған әрекеттер нәтижесіне деген кәсіби-этикалық, өзара жауапкершілік шарттары сақталғанда ғана мүмкін. Болашақ маман тәрбиесі мазмұнында әрбір адамның азамат, кәсіпқой, отбасы иесі ретінде кемелге жету шарттары өрнек табады /1; 6/.

Азамат – елжанды, ұлтжанды патриот, гуманист. Ел заңдары мен қоғамдық өмір ережелерін біледі, құрметтейді және ұстанады. Әлеуметтік белсенді. Құқықтық сана мен азаматтық белсенділік көрсетуге, ел тағдырына, өз ісінің сапасына, жеке өмірінің салауаттылығына жауапты. Адал, шыншыл, сезімтал, қайырымды; ұлт-ұлыстық, үрдіс-дәстүрлерге, мәдениетке, табиғатқа қамқор, өзге адамдар құқығы мен еркіндігін сыйлайды, жоғары да ізгілікті жалпы және құқықтық мәдениетті тұлға ретінде өзіндік тәрбиені қастерлеуге бейімді.

Кәсіпқой – өз кәсібін қоғамдық қызметте орындау мәртебесі және өзінің тұлғалық беделін паш етумен бірге шығармашыл дарынын іске асырудың біртұтас әрі қайшылықсыз құралы ретінде жете таниды. Өзінің кәсіби дайындығы мен мамандық-кәсіби еңбегінің қажетті деңгейде болуына жауапкершілікті сезінеді. Өзінің қызмет бабындағы іс-әрекеттерінің салдарына саналы да кәсіби дәйекті қатынастар жасауға дағдыланған. Барлық әрекет-қылығы мән-мағыналы игерілген әрі қоғамдық этика заңдары мен жалпы-мәдениеттік талаптарға сәйкестендірілген. Өзге адамдарды бірегей де қайталанбас тұлға ретінде танып, адамзаттың мәдени әрі рухани құндылықтарына араласуда оның да, өзінің де еркін табысқа жету құқығын сөзсіз мойындауда екі тараптық (диалогтық) қатынас жасау ептіліктерін дамыта біледі /2; 57/.

Отбасы иесі – некеге тұруды өзінің сүйген адамымен қосылу ниеті ғана деп шектелмеген, отбасы міндеттерін орындауды өз жауапкершілігіне алуға дайын екендігін сезінеді. Өз перзенттерін отбасы мүшелерінің арасында қалыптасқан мейір-махаббат, құрмет және қайырымдылық шуағымен тәрбиелеуге жауапкерлігі. Ата-аналарын, егделерді сыйлай біледі. Жанұя қатынастарын салауатты өмір салтына, жалпыадамзаттық құндылықтар мен ұлттық өнеге-өрнектерге сәйкес түзе біледі.

Педагогика саласындағы біздің институтымыздың дәрісханадан тыс жұмыстардың басты міндеті – сол жұмыстардың әрқилы формалары арқылы студенттердің кәсіби, көркем-өнер, спорттық және басқа да қабілеттерін дамыту, олардың мәдени және рухани өрістей түсуіне мейлінше қолдау-қуаттау беру.

Дәрісханадан тыс жұмыс – тұлғалық бой тіктеу мен өз мүмкіндіктерін іске асырудың маңызды құралы; оның арқасында студенттердің ой-өрісі мен шығармашыл дарынын іске асыру аймағы кеңейеді, зерттеушілік ізденіс әрекеттер көзі ашылып, белсенділігі артады, әлем көрінісі, сол әлемдегі адам орны мен маңызы жөніндегі ұғым-түсініктері баюымен жалпы және кәсіби мәдениеттерінің деңгейі көтеріледі.

Институт қабырғасында болашақ маман даярлаудың бүгінгі заман талаптарына сай келер жүйесінің ажырамас құрамды бөлігі – тәрбиелік жұмыстар студентке өзін тұлға және бо-

лашақ мамандық иесі ретінде көрсете алуына мүмкіндік берерін жан-жақты, көп тарапты да әрқилы деңгейлі іс-әрекеттерді жалпы институттық, факультеттік, студент топтарындағы, жатақханадағы, шағын топтар мен шағын ұжымдарды қамтиды.

Сондықтан студенттер тарапынан өткізіліп жатқан сабақтан тыс шаралар мазмұндық, этикалық-эстетикалық, шапағат-ізгілік тұрғысынан бағалануы тиіс.

Қорыта келгенде, жоғары кәсіби білімнің маңызды бірлігі саналатын болашақ маман дайындау міндеттерін қою және оны тиімді шешу терең әлеуметтік-педагогикалық мәнге ие, себебі сол шешімге орай бүгінгі таңдағы білім жүйесінің реформасы, жалпы білімнің болашақта дамуы қамтамасыз етіледі.

Жалпы кәсіби мәдениетке ие, шығармашылыққа бой ұрған адам ретінде әрбір маманның тәрбие проблемаларына назар аудару болашақ кәсіп иесінің өзінен бұрынғы озат тәжірибе, үлгіні пайдалана отырып, шығармашыл еңбек үшін шарттар түзуге қолайлы, икемшіл, білім жүйесіндегі барша субъектілерге пайдалы кәсіптік-педагогикалық жөн-жоба жасауға мүмкіндік береді. Осыдан да ұсынылған тұжырымдамада тәрбие табыстылығы болашақ маманның жалпы әрі кәсіби мәдениетінің кемелденуі мен дамуы тұрғысынан қарастырылады, алайда субъектінің мүмкіндік кемелі мен дамуы сырттан келетін тікелей ықпалдан болмай, ЖОО-ның мәдени-білім кеістігіндегі аралық қатынастар шеңберінде, ұстаздар, курстастар, әкімшілік және ресми емес ұйымдармен байланыс-қатынастар түзу барысында шәкірттің өз шығармашыл жасампаздығы және бой көрсете білуі нәтижесінде орындалатынына басты мән берілді.

Тәрбие тұжырымдамасының іске асуы тікелей оның белгіленген мақсаттарға сәйкес формаларда өріс алуына және әрбір ұстаз бен шәкірттің жаңашыл, тұлғалық бағытты тәрбие парадигмасын ұғына қабылдауына психологиялық дайындығының қалыптасуымен бірге жүреді.

ӘДЕБИЕТ ТІЗІМІ

1 Есқалиева С.Б. Тәрбие жұмысының теориясы және ұйымдастыру әдістемесі.

2 Салт-дәстүрлермен ұлттық ойындар негізінде студенттерге патриоттық тәрбие беру. Академик Е.А. Бөкетов – ғалым, педагог, ойшыл: Халықаралық ғылыми-практикалық конференция материалдары. – Қарағанды, 2005. – 57–59 б.

ПРОФЕССИОНАЛЬНО-ОРИЕНТИРОВАННОЕ ВОСПИТАНИЕ – ПРИОРИТЕТНОЕ НАПРАВЛЕНИЕ В РАБОТЕ ВУЗА

Абдыкаликова К.А., Шакеева Р.Ж.,

Костанайский государственный педагогический институт, г. Костанай

Профессионализм – это высокий уровень профессиональных знаний и умений выпускника вуза, это выражение его гражданской позиции.

В процессе формирования личности конкурентоспособного специалиста в области образования именно профессионально-ориентированное воспитание имеет первостепенное значение, так как его сущность заключается в привлечении студентов к трудовой деятельности в избранной профессиональной сфере.

Цель профессионально-ориентированного воспитания студентов – это формирование у обучающихся сознательного отношения к выбранной профессии, профессиональной культуры и этики профессионального общения, социальной компетентности, сознательного отношения к профессиональному долгу, понимаемому как личная ответственность и обязанность.

Целостный процесс обучения определяется как учебно-воспитательный процесс. Воспитательная работа осуществляется как во время учебных занятий всеми преподавателями, так и в своих характерных формах во внеаудиторное время. Основными задачами колледжника является воспитание высококвалифицированных специалистов, воспитание высоких